

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - Journal of Social Sciences
Cilt/Volume: 2006-2 Sayı/Issue: 13

OKUL ÖNCESİ SINIF YÖNETİMİ UYGULAMALARIYLA AİLE TUTUMUNUN ÇOCUĞUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİNE ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Şaduman KAPUSUZOĞLU*

ÖZET

İkinci Dünya Savaşından sonra, toplum ve okul yapısındaki değişiklikler, araştırmacıları, okul ve aileyi bütünleştiren yeni yollar bulmaya yöneltti. Okul öncesi dönemi eğitimcileri de, çocuğun hayatının her alanında okul ve aile işbirliğinin önemini vurguladılar. Aile, çocuğun kişiliğinin biçimlenmesinde en önemli çevresel etkidir. Aile, öğrenme için gerekli olan modelleri sağlar. Öğretmen de, etkin bir sınıf atmosferi yaratmada önemli bir role sahiptir. Bu çalışmada, okul öncesi 3-6 yaş dönemindeki sınıf yönetimi uygulamalarının ve aile desteğinin, çocuğun gelişim özellikleri üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Bu amaçla *Sınıf Yönetimi Profili ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)*, gözlem ve görüşme formu yoluyla, öğretmen, veli ve öğrencilerin görüşleri belirlenmiştir. İstatistiksel analizler sonunda elde edilen bulgular; okul-aile işbirliğinin çocukların gelişim özelliklerini (bilişsel, duyuşsal, motor, dil, sosyal) olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Bu konuda, aile ve öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Sonuçta, sağlıklı kişilik gelişiminin sağlanmasına ilişkin aile ve öğretmenlere yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Gelişim özellikleri, kişilik, sınıf yönetimi, okul-aile işbirliği

ABSTRACT

After the Second War, the changes in the structure of the society and the school directed the researchers towards new ways in order to combine the school with the family. The educators of the Pre-School Education emphasized the importance of the cooperation between the school and the family in all of the fields of childhood life. Family is the most important environmental component in forming the personality of the child. Family provides the models necessary for learning. The teacher has the effective role in creating effective classroom atmosphere. Teacher realizes this role through classroom management applications in cooperation with the family. In this study, the effects of applications of classroom management in the 3-6 years pre-school education period and family support on the development of child have been evaluated.

* Yrd. Doç. Dr. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Öğretim Üyesi

For the purpose, the opinions of teachers, families and students were determined by Classroom Management Profile for Teachers and PARI (Parental Life and Child Development Attitudes), observation and interview form. The findings have shown that the cooperation between school and families has intensified the positive development (cognitive, affective, psychomotor, language, social) of children. In the conclusion, suggestions related to the development of the healthy personality development have been submitted for the families and teachers.

Key Words: Child development characteristics, personality, classroom management, school and family cooperation

OKUL AİLE İŞBİRLİĞİ

Okul öncesi dönem, çocuğun çevresini araştırıp tanımaya çalıştığı, çevresiyle iletişim kurmaya istekli, meraklı ve hayal gücünün kuvvetli ve sorgulayıcı olduğu, yaşadığı toplumun değer yargılarını ve o toplumun kültürel yapısına uygun davranış ve alışkanlıkları kazanmaya başladığı, kişiliğin temellerinin atıldığı bir dönemdir (Oğuzhan ve Oral, 1997; Demiriz, Karadağ, Ulutaş, 2003).

Araştırmalar, yetersiz çevrede büyüyen çocukların zihinsel gelişim yönünden geri kaldıklarını ve potansiyellerini tam olarak ortaya çıkaramadıklarını göstermektedir. İlkokula başladıklarında bu çocuklarla, daha iyi şartlarda büyüyen çocuklar arasında zihinsel ve sosyal gelişim açısından büyük farklılıklar göze çarpmaktadır. Okul öncesi eğitim bu farklılığın azalmasını sağlamaktadır (Şahin, 2000).

Bu çalışmada, sınıf yönetimi uygulamalarının ve anne baba tutumlarının 3-6 yaş dönemi çocuğunun bilişsel-duyuşsal, sosyal ve motor ve dil gelişimi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle okul öncesi ve anasınıfı dönemi (3-6 yaş) gelişim özellikleri, okul öncesi eğitimde etkili sınıf yönetimi ve anne-baba tutumunun çocuğun gelişimine etkileri, yöntem, bulgular ve yorum, sonuç ve öneriler sunulacaktır.

Okul Öncesi Dönem de Çocuğun Gelişim Özellikleri

Çocukların Fiziksel Özellikleri

- a. Aktiftirler. Bedenlerini iyi denetleyebilir ve etkinlikten sadece o etkinlik olduğu için zevk alabilirler.
- b. Etkinlik eğilimlerinden dolayı anasınıfı öğrencileri sık sık ara vermeye ihtiyaç duyarlar, yavaşlama ihtiyacını anlamazlar.
- c. Büyük kasları el ve parmaklarını denetleyenlerden daha çok

gelişmiştir.

- d. Küçük nesnelere odaklanmakta güçlük çekerler.
- e. Motor becerilerde kız ve erkekler arasında, kızlar lehine fark vardır.

Çocukların sosyal özellikleri,

- a. Sosyal ilişkilerinde esnekler, diğer çocuklarla oynamaya daha çok isteklidirler.
- b. Oyun grupları küçük ve örgütlenmemiştir.
- c. Sık sık kavga ederler.
- d. Dramatik oyundan hoşlanırlar.
- e. Cinsiyet rolü yaşantılarından ürettikleri farkındalıkla başlar.

Duygusal özellikleri,

- a. Duygularını açıkça ve özgürce ifade etme eğilimindedirler.
- b. Sınıf arkadaşları arasında kıskançlık vardır.

Bilişsel Özellikleri,

- a. Dil konusunda oldukça beceriklidirler.
- b. Dil kullanımında kendi kurallarına bağlı kalabilirler.
- c. Yeterlik, etkileşim, ilgi, fırsat, zorlama, sınırlama, takdir etme ve yakınlık işaretleriyle teşvik ederler (Bacanlı, 2002).

Öğretmenin yukarıda belirtilen gelişim özellikleri bilgisine sahip olmaları eğitim-öğretim sürecinde sınıf yönetimi program, çocuğu tanıma-değerlendirme ve uygulama çalışmaları açısından büyük katkı sağlayacaktır. Bunun sınıf yönetimi açısından katkısı; öğrencinin davranışlarını etkileyen faktörlerin göz önünde bulundurulması, sosyalleşme yolunda atılan adımlarda rehberlik, birey olarak öğrencinin ihtiyaçlarını anlayabilme, sınıf ortamı oluştururken grup ilişkilerini düzenleme, disiplin kuralları geliştirme, fiziksel ortamı hazırlama ve olumlu bir iletişim ortamı oluşturmaktır.

Program yönünden katkısı; hedef ve davranışları çocuğun gelişim özelliklerine göre belirme, bireysel grup çalışmalarını grubun özelliğine göre dengeli olarak düzenleme, zaman etkili bir şekilde kullanmadır.

Çocuğun gelişim özelliklerini bilinmesinin çocuğun tanıma ve değerlendirme açısından katkısı; çocuğun olumlu ve olumsuz davranışlarının temele nedenlerini tespit etme, çocuğun bireysel ya da grup içindeki davranışlarını değerlendirme, sorun durumlarını tespit etme ve aile işbirliğinde aileye rehberlik etmektir.

Uygulama açısından katkıları ise, bireysel ve sosyal çalışmalar açısından gerekli düzenlemeleri yapma, çocuklar için uygun ve doğru etkinlikler oluşturma, etkinlik uygulamaları sırasında doğru yönlendirme yapma ve çocuklardan gelebilecek sorulara doğru ve yeterli cevaplar vermektir (Oktay, Gürkan, Zambat, Unutkan, 2003).

Okul Öncesi Eğitiminde Etkili Sınıf Yönetimi

Etkili eğitimin gerçekleşebilmesi için en temel koşullardan biri etkili sınıf yönetimidir. Okul öncesi dönemde sınıflar, öğrenci ve öğretmenin yaşamı birlikte paylaştığı esnek, dinamik, ilginç, büyük mekânlar olmak durumundadır. Sınıflar, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun eğitim etkinliklerini uygulamalarına imkan vermeli; bu etkinlikler için gerekli araç ve gereçlerin estetik yönü ve işlevselliği bir bütünlük içinde birleştirmeleridir (Moyles,1995).

Çocuklar Neler İster?

Bu dönemdeki çocuklar; özgür olmak isterler, seçim yapmak isterler, beceri geliştirmek isterler, birbirlerinden ve yetişkinlerden yeni bilgiler öğrenmek isterler, güvende olmak isterler, paylaşma ve hoşgörü isterler, kurallara uymanın yanı sıra kuralları çiğnemek de isterler, yapıcı ve aynı zamanda yıkıcı olmak isterler, dinlemek, konuşmak isterler, yalnız ve birlikte olmak isterler, heyecan yaşamak ve ilgi çekmek isterler, gözlem yapmak ve hayal kurmak isterler, kendileri olmak isterler (Moyles, 1995).

Öğretmen Özellikleri

Okullarda çocuğun ruh sağlığını etkileyen faktörlerden en öncelikli olanı, öğretmendir. Öğretmen çocuğun ruhsal gelişimi açısından özdeşleştiği kişi, anne ve babasından sonra öğretmendir. İnsan yaşamında önemli yeri olan okulun, çocuk nefret edip okul sendromu yaşamasında öğretmenin kişiliğini büyük rolü vardır. Öğretmenin çocuklar karşılaştığı gün çok önemlidir. Onu bütün şefkati, güler yüzlü ve cana yakınlığı ile kabul eder. Çocuğun gözünde öğretmen; her şeyi en iyi bilen, yapan, en bilgili örnek insandır.

Öğretmenin sahip olması gereken kişilik özellikleri; insanları ve mesleğini seçmesi, mesleki ve bilimsel açıdan kendini sürekli yenilemesi, hoşgörülü yaptığı işin önemini ve sorumluluğunun farkında olması, beden ve ruh sağlığının yerinde olması, kendine güvenmesi, toplumun değer yargılarına, inançlarına saygılı olması, insan ayrımı yapamamasıdır. Öğretmen, anne-babayı eğiten birisidir (Kırkıncıoğlu, 1981).

Öğretmen-çocuk arasındaki ilişkiler; arkadaş öğretmen, anne, öğretmen-otoriter öğretmen, demokratik öğretmen, aşırı serbest bırakan öğretmendir.

Otoriter öğretmen çocuğun ruh sağlığı yönünden tercih edilen bir tutum değildir. Öğrencinin kişilik gelişimini hiçe sayar, tek otorite kendisidir. Böyle bir ilişki içinde öğrenci sağlıklı bir kişilik geliştiremez. İçeride kapanık, korkak, güvensiz ve dengesiz davranışlar geliştirebilir. Yumuşak –serbest öğretmen tipinde fazla kurallar yoktur. Öğrenci içinden geldiği gibi davrandığı için kurallara uyma yeteneği kazanamaz, neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğrenemez. Demokratik öğretmen çocuğun ruh sağlığı ve kişilik gelişimi için en uygun öğretmendir. Öğretmen, çocuğun bir birey, kişi olduğunu kabul eder ve ona değer vererek yaklaşır. Fakat aşırı serbest bırakmaz, ödüle başvurur (Kırkinciöğlü, 1981).

Okul Öncesi Eğitimde Sınıf Yönetimi

Okul öncesi eğitim, sınıf yönetimi uygulamaları açısından şu özelliklere sahip olmalıdır: Okul öncesi eğitimde sınıf düzeni, farklı ve çeşitli istekle cevap verecek kapasiteye sahip olmalıdır. Dinamik, çok yönlü ve değişken mekânlar olmalıdır. Oyun alanı, ayrı ayrı oyun türlerinin özendirilmesi için belirli ilgi karelerine bölünmeli, materyaller bol miktarda ve çok geniş bir oyun çeşidi yelpazesini desteklemeli, materyallerin yerleştirilme şekli, bul-kullan-yerleştir döngüsünü destekler nitelikte olmalı ve her bir etkinin karesi ve materyal etiketlenmelidir (Zembat, 2001). İletişim ve etkileşim ortamı olarak sınıfta öğretmenin tutarlılığı, sınıfa hâkimiyeti, çocuklar arasında sağlıklı iletişimi sağlayabilmesi, çocukları birey ve grubun üyesi olarak tanıyabilmesi ve onları ilişkilerinden tanıyabilmesi ve algılayabilmesi önemlidir.

Sınıfta iletişim, çocuğun gelişim ve kişilik özellikleri yönünden çok belirleyicidir. Çocuklar, açık mesajlarla ve dolaylı mesajlarla desteklenmelidir. Çocuk etkin dinlenmeli, iletişim engellerinden uzak, kabul edici ve yansıtıcı, zaman zaman suskun ve duygudaşlık olmalıdır. Sınıfta disiplin, çocuğa istenen davranış ve alışkanlıkları kazandırma kendi kendini denetleme ya da iç denetime dayalı ahlak gelişimini, öz güveni ve saygıyı sağlamaktır (Çağlar, Kurtuluş, 2003). Olumlu disiplin, iyimserlik ve hoşgörü üzerine bina edilmelidir. Karşılıklı saygı ve yüz yüze iletişime dayalıdır (Callahan, Clark, 1977).

Çocuk-Anne-Baba Tutumları

Çocuğun yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi ve dış dünyaya açılma çabalarını dinginlik, sevecenlik ve anlayış içinde gerçekleştirilebilmesi için zorunlu bir aileye ihtiyacı vardır (Gürün, 1984). Çocuğun yetiştiği ailenin yapısı, genişliği, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, onun ilk sosyal deneyimlerini dolayısıyla uygusal ve toplumsal gelişmesini etkileyecektir.

Anne-baba tutumlarını etkileyen faktörler; ailenin, doğumdan önce hayal ettiği çocuk kavramı, toplumun kültürel değerleri, çocukların sayısı, cinsiyet ve kişilik özellikleri, anne babanın kendi çocukluk yıllarından baskılı veya aşırı gevşek bir eğitim ortamında büyümeleri, kendi içlerinde dengeli ve huzurlu olup olmamaları ve sosyo-ekonomik koşullardır. Çocuğun psiko-sosyal ve fizyolojik gelişimini engelleyen her türlü anne-baba tutumuna olumsuz anne -baba tutumu denir. Bu tutumlar;

—Aşırı hoşgörülü tutum; çocuğa hiçbir konuda engelleme getirmeyen, ara vermeyen, sınırsız bir özgürlük tanıyan ana-baba tutumudur (Sargın, 2001).

—Aşırı hoşgörü ve düşkünlükle çocuk, daima diğerlerinin dikkatini çekmek ve kendisine hizmet edilmesini ister, böyle çocuklar ev içinde ve dışında çok zayıf bir sosyal uyum gösterirler (Yavuzer, 1999). Uygunsa kontrol mekanizmalarını geliştirmekten yoksundurlar ve davranışlarında yıkıcılığın baskılı olduğu görülür (Salk, 1993).

—Aşırı koruyucu tutum, çocuğa gereğinden fazla kontrol ve özen gösterilmesidir. Koruyucu tutumda çocuğun anneye bağımlı olmasına, kendi başına hareket edemeyen, kaygılı ve güvensiz yetişmesine neden olabilmektedir. Yörükoğlu (1991)'na göre, yeterli sevgi ile bağımsızlığı dengeleyebildiğimiz zaman daha başarılı olabiliriz.

—Reddedici tutum, reddetme, bir anlamda çocuğun bedensel ve ruhsal gereksinimlerini karşılayan aksatarak ona, düşmanca duygular beslemektir (Yavuzer, 1993).

Böyle bir ortamda yetişen, istenilen davranışları gösterdiğinde ödüllendirilmeyen çocuk, onaylanan ve onaylanmayan davranışlarının ayırımını yapmada güçlük çeker. Sonunda umudunu tümünden yitiren çocuk anne-babasının onayını alma çabasından vazgeçer ve ana-baba da çocuğun gelişimine rehber olabilmek için gerekli denetimi yitirir (Geçtan, 1980).

—Baskılı ve otoriter tutum, çocuğun hemen hemen her davranışını yasaklayan, katı, sert ve serbestlik tanımayan disiplin uygulamasıdır. Yapılan incelemelere göre, aşırı baskı altında yetişen çocuklar, anne babadan nefret etmekte, insanlarla iyi geçinememekte, kavgacı ve geçimsiz kimseler durumuna gelmekte, alıngan ve çabuk parlayıveren bir kişiliğe sahip olmakta,

ne kendilerine nede başkalarına güvenmekte bir takım yersiz korku ve kaygıları olmakta ve arkadaş edinmekte güçlük çekmektedir (Çaplı, 1993).

—Gevşek tutumda ana-baba çocuğa özgürlük vermek gerektiğine inanırlar. Kısıtlama kullanmazlar. Böyle bir ailede çocuk ailede öncelik sahibi tek kişidir ve onun isteklerine diğer aile bireyleri kayıtsız şartsız uyarlar (Yavuzer, 1994). Bu tutumla yetişen çocuklar, bencil idare edilmez, sabırsız ve anlayışsız olurlar. Kendilerini pek önemsemezler, zorlukta kaçar ve bağımsız davranamazlar (Fişek vd., 1993).

—Tutarsız tutum, çok hoşgörülü ve sert tutumun bir arada gösterilmesinden dolayı ortaya çıkar. Bu iki tutum arasında kalan çocuk, ne yapacağını şaşırır, neyi yanlış veya neyin doğru olduğunu bulamaz, nasıl karar vereceğini bilemez, bocalar, kurnazlığı öğrenir ve anne babanın hoşgörülü olduğu tutumda zor kararları çabuk aldırır.

—Öğretmen ayrıca öğrencilere ayırım yapmamalıdır. Şahin, Öztürk ve Koç (2002) tarafından “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuklara Gösterdikleri Davranış Farklılıkları ve Bu Farklılıkların Çocukları Etkileme Durumu” konusunda yapılan araştırma sonucunda, öğrenciler arasında ayırım yapmayan öğretmenlerin olumlu sınıf iklimi yarattıklarını, yüksek beklenti geliştirdikleri çocuklara daha olumlu davrandıklarını, yüksek beklenti geliştirdiği çocukların daha etkin davranış yapısı geliştirdiklerini ortaya koymaktadır.

Bu bölümde sunulan bilgiler ışığında, ana-baba tutumlarının ve öğretmenin sınıf yönetimi etkinliğinin çocuğun gelişim özelliklerini etkileyen faktörler olduğu anlaşılmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma, betimsel, survey tipi bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı, 3-6 yaşları arası okul öncesi dönemde, sınıf yönetimi uygulamalarının ve aile tutumunun çocuğun bilişsel, duygusal, sosyal dil ve motor gelişimine etkisini değerlendirmektir. Araştırmanın evren ve örnekleme, Bolu ilinde bulunan 4 Uygulama Ana Okulunda bulunan 30 öğretmen ile 50 anne ve babadır. Sınıf Yönetimi Uygulamalarına ilişkin John F. Santrock tarafından geliştirilen Sınıf Yönetimi Profili

(<http://osi.fsu.edu/waveserier/html/versions/wave3htm>), ile PARI (Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği) (Öner, 1997) kullanılmıştır. $\alpha = .9623$ 'tür. Santrock tarafından sınıf yönetimi profili konusunda sınıf yönetimi açısından geliştirilen anket; “otoriter”, “otoriter sahibi”, “hoşgörülü” ve “farklı” öğretmen profillerine ilişkin 12 maddeden oluşmaktadır. Sınıf yönetimi

profilinde 1, 3, 9. sorular otoriter, 4, 8, 11. sorular otorite sahibi, 6, 10, 12. sorular ilgisiz tutumu, 2, 5, 7. sorular farklı tutumu yansıtmaktadır. Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Profili Anketine verdikleri cevaplar gruplanmış ve toplamları alınmıştır. Yüksek puan alan profil grubu, öğretmenin sınıf yönetimi profilini (Otoriter, Otorite sahibi, Hoşgörülü, Farklı) belirlemiştir. PARI ölçeğinin boyutları da; aşırı annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, geçimsizlik, sıkı disiplindir.

Kimlik bilgileri (Yaş, eğitim, kıdem, mesleki eğitim) ile verilen cevaplar arasındaki ilişki Tek Yönlü Varyans analizi ile belirlenmiş, öğretmen profilleri ile çocuğun sosyal, duyuşsal, bilişsel, dil ve motor gelişimi arasındaki ilişki t testi ile analiz edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Öğretmenlerin kimlik bilgilerine ilişkin bilgiler, Tablo, 1-2-3-4.'de sunulmuştur.

Tablo 1- Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Dağılımları

Değişkenler	F	%
25-30	7	20.6
31-37	21	61.8
38-45	2	5.7
Toplam	30	88.2

Tablo'da görüldüğü gibi, öğretmenlerin %61,8'i 31-37 yaş grubunda, %20,6'sı da 25-30 yaş grubundadır.

Tablo 2- Öğretmenlerin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dağılımları

Değişkenler	F	%
Lisans	7	20.6
Ön lisans	21	61.8
Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi	2	5.9
Toplam	30	100.0

Tablo'ya göre, öğretmenlerin %61,8'i ön lisans mezunudur.

Tablo 3- Öğretmenlerin Çalışma Süresine Göre Dağılımları

Değişkenler	F	%
5-10 yıl	12	35,3
11-16	4	11,8
17-20	14	41,2
Toplam	30	100,0

Tablo 3’de görüldüğü gibi öğretmenlerin % 41,2’si 17-20 yıl, %35,3’ü de 5-10 yıllık kıdeme sahiptirler.

Tablo 4- Öğretmenlerin Mesleki Eğitim Seminerlerine Katılma Sıklığı

Değişkenler	F	%
Katılıyor	16	47,1
Katılmıyor	-	-
Nadiren katılıyor	4	11,8
Çok sık katılıyor	10	29,4
Toplam	30	100,0

Öğretmenlerin %47,’i mesleki eğitim seminerlerine katıldığını %29,4’ü ise “çok sık” katıldığını belirtmektedirler.

Tablo 5- Öğretmenlerin Öğretmenlik Profili Değişkenine Göre Dağılımları

Değişkenler	F	%
Otoriter	6	17,6
Otorite Sahibi	19	55,9
Hoşgörülü	5	14,7
Toplam	30	100,0

Tablo’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin %55,9’u otorite sahibi, %17,6’si ise otoriterdir.

Araştırmanın problemlerinden, ailenin tutumu ile çocuğun gelişim özellikleri arasındaki ilişki t testi ile analiz edilmiş ve iki değişken arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. (Tablo 6)

Tablo 6- t Testi Gruplandırılmış Örnek Korelasyonlar

	N	Korelasyon	P
1. Değişken Motor-Tutum	30	.288	.123
2. Değişken Dil-Tutum	30	.299	.109
3. Değişken Bil.-Tutum	30	.158	.404
4. Değişken Duy.-Tutum	30	.158	.404
5. Değişken Sosyal-Tutum	30	.158	.404

Öğretmen profili ile öğrencilerin gelişim özellikleri arasındaki ilişki t testi ile analiz edilmiş ve aralarında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bulgular, aşağıda verilen araştırma bulgularıyla da desteklenir niteliktedir:

— Erken çocukluk çağıının gelişim evresindeki etkileşimi ile belirleyen gözlemcilerden Sigmund Freud (1960), çocuklukta değişik temel dönemlerden geçildiğine işaret eden Freud bu dönemlerde anne babayla olan ilişki

niteliğinin çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri ile geliştirecekleri kişilikleri üzerinde derin etkiler bıraktığı belirtmiştir.

— Erikson (1980)'a göre de, eğer çocuk anne ve babasıyla etkileşimi sonucu kendi doğasıyla ilgili olarak bir güven duygusu geliştiremez, kendini aktif, uyumlu, yetenekli ve başarılı olarak göremezse gelişimi üzerinde belki de hiç düzelmeyecek bazı olumsuz etkiler meydana gelir.

Tablo 7- Öğretmen Profili ile Çocuğun Gelişim Özellikleri Arasındaki İlişki

	t	df	P
1. Değişken Profil-Sos.	2.262	29	.031
2. Değişken Profil-Duy.	2.262	29	0.31
3. Değişken Profil Bil.	2.262	29	0.31
4. Değişken Profil-Dil.	.626	29	.536
5. Değişken Profil- Motor	.626	29	.536

Elde edilen bulgular da, aşağıda verilen araştırma bulgularıyla desteklenmektedir:

— Çamkerten (2001) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitimde Uygulanan Program ve Çocukların Demokratik Davranışları ile Öğretmenlerin Demokratik tutum ve Davranışları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi” konulu araştırması sonunda, anasınıfı öğretmenlerinin ve öğrencilerinin tutum ve davranışları arasında ilişki bulunmuş ve her iki grubun “orta” düzeyde demokratik oldukları ortaya çıkmıştır.

— Koun ve Gump (1961) yaptıkları çalışmada cezalandırıcı ve cezalandırıcı olmayan yöntemlerin etkilerini kıyaslamışlar, cezalandırıcı yöntemlerin öğrenciler üzerinde saldırganlık ve gerginlik yarattığını belirtmişlerdir. Bu çalışmanın ortak sonuçları, çocukların ilk yıllardaki yaşantılarını uzun süreli ve telafi edilmesi oldukça güç etkiler bıraktığıdır. Bu nedenle, gelişiminin büyük bir yüzdesine rastlayan okul öncesi dönem, üzerinde durulması gereken önemli bir devredir.

— Tan'a (1989) göre, ilk ya da erken toplumsallaşma süresinde öğrenilenler, daha sonraki öğrenmeleri biçimlendirir. İlk öğrenilenler, değişime en dirençli öğrenmelerdir.

— Gürkan'a (1982) göre, çocuk/okul öncesi eğitim kısmına devam ettikçe sosyal davranışları yönünden daha uyumlu bir kişilik geliştirmektedir.

— Gürkan (1979), okul öncesi eğitimin, ilkokuldaki etkilerini belirlemek amacıyla yaptığı incelemede, okul öncesi eğitim görmüş çocukların diğerlerine göre sosyo-duygusal gelişim ve davranışlar açısından daha uyumlu ve başarılı oldukları belirlemiştir.

— Apel (1942), Prescott vd. (1967), Thompson (1944), Groat ve Thompson (1944), Beller (1969), çocukların, öğretmenden olumlu tepkiler aldıklarında daha zeki ve akademik yönden daha başarı, sözel zekâ yönünden daha gelişmiş olduklarını ortaya koymuştur.

— Aynı şekilde, Hamilton ve Garden (1978) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi çocuklarının başladıkları görevi ne denli ısrarla yapmaya çalıştıkları, sınıf ve deney ortamında belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuçta, sınıfta daha fazla eleştirilen ve yönlendirilen çocukların görevi yerine getirme puanlarının “çok düşük” olduğu görülmüştür (Gürkan, 1986).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, diğer araştırma bulgularını da destekler nitelikte, teorik bilgilerle tutarlı olarak, okul öncesi çocuğunun gelişim özelliklerinin anne-baba tutumları ve öğretmenin sınıf yönetimi profili ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu görüşten hareketle, okul öncesi eğitim kurumlarının temel amaçlarından birisi de, ailelerle işbirliği yaparak, her bir çocuğun doğası ve ihtiyaçlarına uygun olarak, tüm gelişiminin gerçekleştiğinden emin olmaktır. Çünkü aileler ev ortamı içinde çocuklarını en iyi anlarlar. Çocuklarını doğuştan tanırlar, gelişimini, sağlık durumunu bilirler. Okul öncesi öğretmenleri de, öğrenciyi okul içindeki etkinliği, gelişimi, yeteneği ve tepkileri yoluyla öğrenmeye çalışırlar. Okul öncesi öğretmenleri daha iyi ve etkili bir bilgi akışı yoluyla, çocuk yetiştiren aileleri güçlendirerek çok büyük bir yardımda bulunabilirler (Foot, vd., 2000). Yukarıda belirtilen okul ile aile arasındaki gerçek işbirliği; başarıların kutlandığı, karşılaşılan problemlere çözümler arandığı ve birlikte politikaların oluşturulduğu durumlarda paylaşılmış bir amaca dönük uzlaşma konusunda karşılık saygı, gönüllülük ve düzenli bir etkileşimi gerektirir (Ball, 1994). Bu durum, belli bir derecede halen idealdir. Hem personel hem de aileler için kolay olmayabilir (Stacey, 1997). Aileler, gittikçe artan sorumlulukları konusunda, kendilerini eğitimsiz ve hazırlıksız hissettikleri için gerginlik duyabilirler. Bu durum, düzenli aralıklarla velilerin beklenti ve ihtiyaçlarından hareketle hazırlanmış çocuk gelişimi ve eğitimi konularında düzenli çalışmalar, projeler yoluyla düzeltilebilir. Bu öneri, Erden, vd., (2002) tarafından yürütülen “Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinin Yaygınlaştırılmasında Alternatif bir Yaklaşım olarak KEDV Kadın ve Çocuk Merkezleri” projesinin sonuçları; Ömeroğlu ve Yaşar (2002) tarafından “Ev Merkezli Aile Çocuk Eğitimi Programının Ev Ortamına Etkisi” konusunda ulaşılan araştırma bulguları ve Gürşimşek,

Harmanlı ve Ekinci (2000) tarafından gerçekleştirilen “Çocuğun Eğitiminde Aile Katılımını Önemi” konusunda yapılan pilot çalışma bulguları ile de desteklenmektedir.

—Öğretmenler, çocuk gelişimi ve eğitimi konularında, çağın gereklerine uygun olarak hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim çalışmalarıyla desteklenmelidir.

—Anne baba eğitimine ağırlık verilmelidir. Çünkü araştırmalar, ailenin eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuk yetiştirmede otoriter tutumların yerini daha demokratik tutumlara bıraktığını göstermektedir.

—Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması için yasal ve yönetsel önlemler, özendiriciler getirilmelidir. Bunlar, yurt dışında olduğu gibi ev merkezli anne-baba eğitiminin düzenlenmesi ile geçici kreşler ve çocuk geliştirme parklarının açılması şeklinde olabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, Y. (2002). **Altı Yaş Grubu Çocuklarında Başkasının Bakış Açısını Alma Yetisi Üzerinde Eğitici Drama Programının ve Aile Tutumlarının Etkisinin İncelenmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bacanlı, H. (2002). **Gelişim ve Öğrenme.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ball, C. (1994). **Start Right: The Importance of Early Learning.** London: Royal Society for the Encouragement of Arts, Manufactures and Commerce.
- Callahan, J. F., Clark, H. (1977). **Teaching in the Elementary School, Planning for Competence.** New York: Macmillian Co.
- Çağlar, A., Kurtuluş, E. (2003). **Okul Öncesi Eğitiminde Etkili Sınıf Yönetimi.** (Ed: Müzeyyen Sevinç), Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. İstanbul : Morga Yayınları..
- Çamkerten, F. (2001). **Okul Öncesi Eğitimde Uygulanan Program ve Çocukların Demokratik Davranışları ile Öğretmenlerin Demokratik Tutum ve Davranışları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çaplı, D. (1993). **Geri Zekâlı Çocukların ve Gençlerin Eğitimi.** Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Demiriz, S., Karadağ, A., Ulutaş, İ. (2003). **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Ortamı ve Donanım.** Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M., Karakelle, S., Kiran, B., Kablan, Z. (2002). **Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinin Yaygınlaştırılmasında Alternatif Bir Yaklaşım Olarak KEDV Kadın ve Çocuk Merkezleri Projesinin Değerlendirilmesi.** Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu, Geleceğe Bakış, 17-18 Ekim 2002. (Yayına Hazırlayan: Okay Bayram Sancı) Ankara: Kök Yayıncılık, ss. 9-20.
- Ericson, E. H. (1980). **Identity And The Life Cycle.** NY: W.W.
- Fişek, A., Zafer, Ş. (1993). **Çocuğunuz Ve Siz.** Ankara: M.E.B.
- Foot, H., Howe, C., Cheyne, B., Terras, M., Rattray, C. (2000). **Pre-School Education: Parents' Preferences, Knowledge and Expectations.** Glasgow: University of Strathclyde.

- Freud, S. (1980). *A General Introduction to Psychoanalysis*. NY: Washington Square Press.
- Gençtan, E. (1980). *Çağdaş İnsanda Normal Dışı Davranışlar*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Gürkan, T. (1986). *Öğretmen Tutumlarının Okul Öncesi Çocukları Üzerindeki Etkileri*. YAPA – Okul Öncesi Eğitim Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul: YAPA Yayınları
- (1982). “Neden Okul Öncesi Eğitim?” *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c. 15, n. 2, ss. 215–220
- (1979)- “Anasınıfı Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitime İlişkin Sorunları,” *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c.4 n. 22–23, ss. 16–26.
- Gürşimşek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z., Ekinci, D. (2002). *Çocuğun Eğitiminde Aile Katılımının Önemi*. Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu, Geleceğe Bakış, 17-18 Ekim 2002. (Yayına Hazırlayan: Okay Bayram Salcı) Ankara: Kök Yayıncılık, ss. 262-275.
- Moyles, J. (1995). *Classroom Management Bright Ideas for Early Years*. Warwickshire: Scholastic Ltd.
- Oktay, A., Gürkan, T., Zembat, R., Unutkan, Ö. P. (2003). *Okul Öncesi Eğitim Programı Uygulama Rehberi, Ne Yapıyorum? Neden Yapıyorum? Nasıl Yapmalıyım?* İstanbul: Yapa Yayınları.
- Ömeroğlu, E., Yaşar, C. (2002). *Ev Merkezli Aile Çocuk Eğitimi Programının Ev Ortamına Etkisi*. Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu, Geleceğe Bakış, 17-18 Ekim 2002. (Yayına Hazırlayan: Okay Bayram Salcı) Ankara: Kök Yayıncılık, ss. 34-51.
- Öner, N. (1997). *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Salk, L. (1993). *Çocuğun Duygusal Sorunları*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Sargın, N. (2001). *Çocuklarda Ruh Sağlığı*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şahin, F. (2000). *Okul Öncesinde Fen Bilgisi Öğretimi ve Aktivite Örnekleri*. İstanbul : Yapa Yayınları.
- Şahin, F. T., Öztürk, B., Koç, G. (2002). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuklara Gösterdikleri Davranış Farklılıkları ve Bu Farklılıklardan Çocukların Etkilenme Durumu*. Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu, Geleceğe Bakış, 17-18 Ekim 2002. (Yayına Hazırlayan: Okay Bayram Salcı) Ankara: Kök Yayıncılık, ss. 106-121.
- Stacey, M. (1991). *Parents and Teacher together: Partnership in Primary and Nursery Education*. Milton Keynes, Open University Press.
- Yavuzer, H. (1999). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yörükoğlu, A. (1991). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zembat, R. (2001). *Nitelik Açısından Okul Öncesi Eğitim Kurumları ve İlgili Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayın No: 669.
- <http://osi.fsu.edu/waveseries/htmlversions/wave 3.htm> (Strategies for Classroom Management)